

Kamu Yönetimi Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi

*Institute of Public Administration
Journal of Social Sciences*

Cilt 2, Sayı 2, Yaz/Haziran 2022

TÜRK YÜZYILI İLE İNSANLIK BİNYILINA DOĞRU: ADİL VE İNSANİ BİR DÜNYA İÇİN SÜPER GÜÇ TÜRKİYE

**Towards the Millennium of Humanity with the Turkish Century:
Super Power Turkey for a Just and Humane World**

Araştırma Makalesi • Research Article

Prof. Dr. Mehmet GÜNAL

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İİBF İktisat Bölümü
Ankara/TÜRKİYE
mehmet.gunal@hbv.edu.tr

0000-0001-8359-7209

Geliş Tarihi/Received: 11.03.2022
Kabul Tarihi/Accepted: 19.05.2022

Atıf/Citation

Günel, M. (2022). Türk Yüzyılı ile İnsanlık Binyılına Doğru: Adil ve İnsani Bir Dünya için Süper Güç Türkiye. *Kamu Yönetimi Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi*. (2), 27-44.

Kamu Yönetimi Enstitüsü
Türkiye Kamu Çalışanları Kalkınma ve Dayanışma Vakfı kuruluşudur

Öz

Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından başlayan tek kutuplu dünya düzeninde ABD maalesef değerlerden uzaklaşmış ve adeta bir haydut devlet hâline gelmiştir. Yeniden çok kutuplu bir dünya düzenine geçiş sancılarının yaşandığı günümüzde Türk milleti tarihi ve coğrafyayı değiştirme imkânına sahiptir. Yüksek bir strateji ile 21. yüzyıla damgasını vurarak süper güç hâline gelebilecek olan Türkiye, yüzyıllarca devam edecek bir insanlık binyılıının tesisinde ana aktör olabilir. Bu çalışma, Türkiye'nin önce süper güç olmasına sonra da daha adil ve insani bir dünya düzeninin kurulmasına katkı sağlayacak olan, yüksek strateji belgesi niteliğinde bir "Türk Yüzyılı Projesinin" ana hatlarını araştırmak ve öneriler sunmak amacını taşımakta olup, genel bir çerçeve niteliğindedir. Bu amaçla yapılması gerekenler tartışılmakta ve öneriler sunulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yüksek Strateji, 21. Yüzyıl, Çok Kutupluluk, Dünya Düzeni, Süper Güç

Abstract

In the unipolar world order that started after the collapse of the Soviet Union, the USA unfortunately moved away from values and became almost a rogue state. At present time, when the pains of transition to a multipolar world order are experienced again, the Turkish nation has the opportunity to change history and geography. Turkey, which can become a superpower by dominating the 21st century with a grand strategy, can be the main actor in the establishment of a millennium of humanity that will continue for centuries. This study presents a general framework and aims to research the main lines of a "Project for the Turkish Century", a grand strategy document, which will contribute to the establishment of a more just and humane world order after Turkey becomes a superpower, and it is a general framework. What needs to be done for this purpose is discussed and suggestions are presented.

Keywords: Grand Strategy, 21st Century, Multipolarity, World Order, Super Power

Giriş

Üçüncü binyılın başında Türkiye ve Türk milleti çok önemli tarihî, ekonomik, siyasi bir süreçten geçmektedir. Tarih boyunca edindiği tecrübe sonucu, Kurtuluş Savaşının ardından “Türk kahramanlığı ve yüksek Türk kültürüne” dayanan bir cumhuriyet kuran Türk milleti yeni bir dönüm noktasındadır.

Küresel hegemonyanın tüm dünyayı rahatsız ettiği, ahlaki değerlerin erozyona uğradığı, iki kutuplu dünyadan tek kutuplu yeni bir dünya düzenine geçişin getirdiği sorunlar ve çok kutuplu bir düzene doğru geçiş sancılarının yaşandığı şu dönemde, kendimize güvenimizi ve tarih bilincimizi kaybetmeden yeni döneminin dinamiklerini iyi analiz etmeliyiz.

Sovyetler Birliği’nin dağılmasının ardından başlayan tek kutuplu dünya düzeninde ABD maalesef değerlerden uzaklaşmış ve adeta bir haydut devlet hâline gelmiştir. Yeniden çok kutuplu bir dünya düzenine geçiş sancılarının yaşandığı günümüzde Türk milleti tarihi ve coğrafyayı değiştirme imkânına sahiptir.

Yüksek bir strateji ile 21. yüzyıla damgasını vurarak süper güç hâline gelebilecek olan Türkiye yüzyıllarca devam edecek bir insanlık binyılıнын tesisinde ana aktör olabilir. İşte biz de bu çerçevede üzerimize düşeni yapıp, değişik konularda Türkiye’nin ve dünyanın manzarasını ortaya koyarak, geçmişte olanlar ve gelecekteki muhtemel gelişmeler konusunda tüm Türk milletini uyuracak çalışmalar içinde olmalıyız.

Bu çalışma, ABD düşünce kuruluşlarının ve devlet organlarının 21. yüzyılın başında hazırlayıp uygulamaya koyduğu “Yeni Amerikan Yüzyılı” Projesine (Dorrien, 2004) nazire olarak, Türkiye’nin önce süper güç olmasına sonra da daha adil ve insani bir dünya düzeninin kurulmasına katkı sağlayacak olan, yüksek strateji belgesi niteliğinde bir “Türk Yüzyılı Projesinin” ana hatlarını araştırmak ve öneriler sunmak amacını taşımakta olup, genel bir çerçeve niteliğindedir.

1. 21. Yüzyılın Başında Çok Kutuplu Yeni Dünya Düzenine Geçiş Arayışları

Yirminci yüzyılın ilk yarısında yaşanan iki dünya savaşı sonrasında iki kutuplu bir düzen meydana gelmiş ve bu durum 1990'a kadar devam etmiştir. Sovyetler Birliği'nin yıkılması üzerine iki kutuplu dünyadan tek kutuplu dünyaya geçiş aşamasına gelinmiştir. ABD'nin süper güç olarak çeyrek asırlık tek kutuplu dünya düzeni dayatması sonuç vermemiştir. IMF ve Dünya Bankası gibi uluslararası kuruluşların yoğun çaba sarf etmesine rağmen tek kutuplu küresel dünya düzeni tam olarak kurulamamış ve kriz, kaos ve kargaşa dünyaya hâkim olmuştur.

İkinci Dünya Savaşı sonrası kurulan iki kutuplu küresel sistemin kurumları ve kuralları, SSCB'nin dağılmasıyla birlikte ortaya çıkan tek kutuplu düzende iyice aşınmıştır. BM, DTÖ, NATO, vb. uluslararası kurumların kuruluş sözleşmeleri ve anlaşmalarda yer alan hükümleri takmayan bir ABD ve onun koruduğu İsrail, keyfi politikalarını sürdürmektedir. Bu dönemde tek hâkim güç hâline gelen ABD'nin aç gözlülüğü ve saldırganlığı daha bariz hâle gelmiş, ahlaki değerler erozyona uğramış, sosyal ve siyasi yozlaşma tüm dünyaya yayılmıştır. Ancak bu tek kutuplu vahşi düzen yavaş yavaş sona ermekte ve çok kutuplu bir dünya düzenine geçme sancıları yaşanmaktadır. Avrupa ve Amerika kıtası, yüz yıllar sonra merkez iktidar alanı olmaktan çıkmakta, güç merkezi doğuya kaymaktadır. Osmanlı Devleti'nin yıkılmasından bu yana ilk kez gerçekçi bir meydan okumayla karşı karşıya kalan ABD ve Avrupa, giderek daha saldırgan hâle gelmiştir (Brands, 2017).

Kaba kuvvetle yeni bir sömürge düzeni kurmaya çalışan ABD ve Batı, önce 11 Eylül 2001 bombalama olayını bahane ederek Afganistan'a, sonra da Irak'a girmiştir. Daha sonra 2011 yılından itibaren sözde "Arap Baharı(!)" ile Ortadoğu ve Afrika ülkelerini istila etmiştir.

Bu dönemde Avrupa Birliği süreci sekteye uğramış ve üye ülkeler kendi arasında sorun yaşamaya başlamış; ABD "Arap Baharı(!)" adı altında birçok ülkeyi kaosa ve parçalanmaya sürüklese de Büyük Orta Doğu Projesini istediği şekilde sonuçlandıramamıştır. Öte yandan 11 Eylül 2001 saldırısı

sonrası ABD istila ettiği Afganistan’da ve bir türlü rahat bırakılmayan Pakistan’da da istediğini elde edememiş ve Afganistan’dan çekilmek zorunda kalmıştır.

Kısacası iki kutuplu Soğuk Savaş dönemi sonrasında gündeme getirilen büyük emperyal projeler başarısızlığa uğrarken, Atlantikçi dayatmalara karşı birçok ülkeden, özellikle de Asya’dan tepkiler gelmeye başlamıştır. Bu kapsamda önce Brezilya, Rusya, Hindistan ve Çin bir araya gelerek Batı karşıtı bir blok olarak BRIC organizasyonunu gerçekleştirmiş sonra da Güney Afrika’yı da dâhil ederek BRICS hâline dönüşmüştür.

Ayrıca her yıl Davos’ta toplanan meşhur Dünya Ekonomik Forumu’na karşı bir alternatif olarak da Brezilya merkezli Dünya Sosyal Forumu oluşturulmuş ve bu platformda Batı karşıtı toplantılar düzenlenmeye başlamıştır. Çin’in öncülüğünde Şangay İşbirliği Örgütü, Rusya’nın öncülüğünde Bağımsız Devletler Birliği, Avrasya Ekonomik Birliği, Kolektif Savunma Örgütü gibi bölgesel işbirliği örgütleri kurulmuştur. Afrika ülkeleri de Batı’nın sömürgeci anlayışına karşı kendilerini korumak ve aralarında işbirliğini geliştirmek için 1963 yılında kurulan Afrika Birliği örgütü etrafında toplanmıştır.

Brezilya’nın öncülüğünde Güney Bankası (BANCOSUR) ile Çin ve BRICS öncülüğünde Yeni Kalkınma Bankası (NDB) ile Asya Yatırım ve Altyapı Bankası (AIIB) gibi kurumların kurulması, çok kutuplu yeni bir dünya düzeninin ayak sesleri olarak ortaya çıkmıştır.

16 Ocak 2016 tarihinde Asya Altyapı Yatırım Bankası (AIIB) faaliyete geçmiştir. Çin, Güney Kore, İngiltere, Almanya, Fransa ve İtalya’nın kurucusu olduğu AIIB 57 ülkeyi kapsamaktadır. (Cheng, 2015).

BRICS blokunu oluşturan Çin, Rusya, Hindistan, Brezilya ve Güney Afrika gibi önemli ülkeler kendi bölgelerinde merkezî güç olmaya çalışırken, dünya çok kutuplu yeni bir dünya düzeninin alternatif siyasi ve ekonomik kurumlarını oluşturmuştur.

ABD’nin tek kutuplu düzen çabaları Avrupa devletlerinin “Batı” (Atlantik) ittifakına güvenini azaltmıştır. ABD’nin saldırgan ve tek yanlı

tutumlarına ekonomik krizler de eklenince daha önce AB içinde farklı bir statüde olan İngiltere Brexit kararı ile iyice Avrupa ittifakı dışına çıkmış ve eski sömürgelerine doğru yönelmiştir. Fransa da başta Afrika ülkeleri olmak üzere eski sömürgelerinde hâkimiyetini tesis ederek alternatif güç olmaya çalışmaktadır. Soğuk Savaş'ın bitimiyle birlikte 1991 yılında Doğu Almanya ile birleşerek büyüyen Almanya ise AB içindeki mutlak egemen güç hâline gelmiş ve kendi millet imparatorluğunu Avrupa Birliği üzerinden geliştirmiştir. Kısacası, ABD, İngiltere, Fransa ve Almanya kendi tarihi köklerine ve egemenlik alanlarına dönerek çok kutuplu dünyada güçlü olmaya çalışırken, BRICS ülkeleri de hem kendi başlarına hem de Batı ittifakına karşı birlikte bir güç dengesi oluşturmaya çalışmaktadır.

Batı emperyalizmi Araplar, Türkler ve Acemler arasına nifak tohumları ekerek bir yandan mezhep savaşlarını kışkırtırken, diğer yandan İsrail'in terörü, etnik kavgaları ve cemaat kavgalarını kışkırtarak bölgedeki devletlerin yıkılmasına yol açan politikalarını ve şiddet uygulamalarını desteklemektedir. Türkiye'nin Orta ve Kuzey Asya'da yer alan Türk devletlerini bir araya getirerek coğrafi bütünlüğü olan bir Türk Birliğini oluşturması Batılı emperyalist güçlerin müdahaleleri nedeniyle giderek zorlaşmıştır.

Merkezî coğrafyada, doğu ve batı arasında yer alan Türkiye Cumhuriyeti Devleti, kurucu önder Atatürk'ün yolunu takip ederek bölgenin diğer önemli devleti olan İran ile bir araya gelerek yeni bir Sâdâbâd Paktı anlayışıyla Ekonomik İşbirliği Teşkilatını (EİT, ECO) canlandırmalı ve daha etkin hâle getirmelidir.

Sovyetler Birliği zamanında dış dünyaya kapalı kalan Türk dünyası ile yakın ilişkilerin önümüzdeki dönemde öncelikli olarak ele alınması gerekmektedir. Türkiye'nin doğuya açılımının Türk dünyası ve komşu devletler üzerinden olması gerekmektedir. EİT'in İran, Pakistan ve Afganistan dışındaki üyeleri Türk Cumhuriyetleridir. Türk Keneşi'nin Türk Devletleri Teşkilatı'na dönüşmesi önemli bir adım olmakla birlikte yapılması gereken çok şey vardır.

Türkiye, dünyanın jeopolitik merkezinde yer aldığı bilinci ile hareket ederek doğu-batı ve kuzey-güney dengelerine dikkat ederek çok yönlü bir dış politika izlemelidir. Türkiye Cumhuriyeti, Atatürk'ün isabetli şekilde ortaya koyduğu “Yurtta sulh, cihanda sulh” ilkesini rehber edinerek, hem kendi bölgesinde hem de dünyanın her yerinde barışı sağlamanın ve sürdürmenin yollarını aramalı, barış, huzur ve güvenin teminatı olmalıdır. Türkiye, geçtiğimiz aylarda Rusya'nın Ukrayna'yı işgali üzerine takındığı tarafsız tutumunu sürdürmeli ve çok yönlü, dengeli bir diplomasi izlemelidir. Daha insani ve daha sosyal bir küreselleşme anlayışıyla Türkiye, Birleşmiş Milletlerin yeniden yapılandırılmasında ve çok kutuplu yeni bir dünya düzeninin kurulmasında da öncülük etmelidir.

2. 21. Yüzyılın Başında Türkiye ve Çevresinde Durum

Berlin duvarının yıkılması ve SSCB'nin dağılmasının ardından hızlanan küreselleşme sürecinin; demokrasinin yaygınlaştırılması ve geliştirilmesi, hukukun üstünlüğünün hâkim kılınması, temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınmasıyla insanlığın ortak refah ve mutluluğunun tesisine katkılar sunması beklenirken maalesef iki kutupluluktan tek kutupluluğa geçiş tam tersi sonuçlar doğurmuştur.

ABD'de Neocon anlayışın temsilcileri Bush'un iktidara gelmesiyle birlikte 21. yüzyılın başında “Yeni Amerikan Yüzyılı Projesi”ni uygulamaya koymuş ve askeri güç zorlamasıyla tek kutuplu bir dünya düzeni dayatılmıştır. (Dorrien 2004).

ABD'de yaşanan 11 Eylül 2001 saldırısının ardından, ABD'nin Afganistan'a müdahalesiyle başlayan askerî müdahaleler süreci, Irak, Libya ve Suriye ile devam etmiştir. Kafkasya'da yaşanan “renkli devrimlerin(!)” ardından Arap Baharı adı altında Afrika ve Ortadoğu ülkelerinde meydana gelen olaylar, uluslararası terörizm, etnik çatışmalar, bölgesel çatışmalar ve bunlardan kaynaklanan göç hareketlerini tetiklemiştir. ABD'nin tek kutup olduğu dünya düzeninde “insan hakları ve demokrasi” havariliğine soyunan ABD ve koalisyon ülkeleri, STK'ları, etnik-dinî unsurları, hatta terör

örgütlerini araç olarak kullanmışlar ve vekâlet savaşları yürütmüşlerdir. Teknolojik, askerî ve ekonomik gücün sağladığı üstünlükle etnik kimlikleri kaşıyarak ve millî kimlikleri zayıflatarak birçok ülkeyi parçalanmaya götüren, milyonlarca insanın ölümüne yol açan bu güçler, bu süreçte insani duyarlılıkları ve uluslararası kuralları yok saymışlar ve birçok ülkede ekonomik ve siyasi yozlaşma hâkim olmuştur.

20. yüzyılın sonlarında ve 21. yüzyılın başlarında dünyada hızlı esen küreselleşme rüzgârına paralel olarak yaşanan teknolojik gelişmeler üretim, tüketim ve yönetim anlayışının yanı sıra insanların yaşam tarzını ve sosyal hayatı da önemli ölçüde etkilemiştir. Sermaye hareketlerinin serbestleşmesi ve finansal yeniliklerle birlikte çok uluslu şirketlerin ülke ekonomileri ve yönetimleri üzerindeki etkisi de artmış ve yeni bir dünya düzeni tesis edilmeye çalışılmıştır.

21. yüzyılın ilk on yılının sonuna doğru yaşanan küresel finansal krizin de etkisiyle gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasındaki uçurum daha da büyümüş ve gelir dağılımı bozulmuş, açlık ve yoksulluk oranı artmış, siyasi ve ahlaki yozlaşma ciddi boyutlara ulaşmıştır. 2020 yılından itibaren yaşanan Covid-19 salgını ise tüm dünyada sağlığın yanı sıra ekonomik ve toplumsal sorunlara yol açmış, işsizlik ve yoksulluk daha da artarken ülkeler arasındaki fark daha da açılmıştır.

3. Tarih Coğrafyaya Dar Geliyor¹: Türkiye'nin Tarihi Misyonu

16 Nisan 2017 tarihinde yapılan anayasa değişikliği referandumu ile kabul edilen Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin 2018 seçimleri

¹ Bu başlık İbn Haldun'un "Coğrafya kaderdir" sözünü çağrıştırmakla birlikte, aslında MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli'nin, 3.10.2017 tarihli TBMM grup toplantısında söylediği şu sözlerden esinlenmiştir:

"İrak'ın toprak bütünlüğü bozulur, bölgesel statü alt üst olursa 1926 Ankara Antlaşması başta olmak üzere, uluslararası antlaşmalardan doğan haklarımızı sonuna kadar kullanmalıyız. ...O zaman geldiğinde, şartlar oluştuğunda, tarih coğrafyaya dar geldiğinde Misak-ı Millî uyanacak; 81 Düzce'den hemen sonra 82 Kerkük, 83 Musul deme hakkının önünde hiçbir güç duramayacaktır."

sonrasında yürürlüğe girmesiyle, 1923 kuruluş ve 1946 çok partili siyasi hayata geçişten sonra cumhuriyetimizin üçüncü evresine geçiş gerçekleşmiştir. Bu değişiklik siyasi tarihimizde büyük bir dönüşümdür! Rusya'da Putin-Medvedev ikilisinin yer değiştirmesiyle, Çin'de Komünist Partinin son manifestosuyla ve Devlet Başkanı Şi'nin yetkilerini artırmasıyla, ABD'de Trump'ın seçilmesiyle birlikte dünya 21. yüzyılın ilk çeyreğinin son yıllarında farklı bir sürece girmeye başlamıştır. Türkiye de bu hükümet sistemiyle daha hızlı karar alabilecek ve çok başlılığı ortadan kaldıracak bir yönetim sistemine kavuşmuştur. Bu noktada değerlendirmenin şahıslardan ziyade sisteme odaklanması ve bu çerçevede yeni bir strateji ile Türkiye'nin önümüzdeki süreçte etkili olmasına katkıda bulunacak politikalar uygulanması gerekmektedir. Anadolu'daki bin yıllık varlığımızı ve kardeşliğimizi yeniden güçlendirerek geleceğe güvenle yürüyebilmek için bir yüksek (grand) stratejiye ihtiyaç vardır.

Türkiye tarihi sadece Cumhuriyet tarihinden ibaret değildir. Türk milleti, Göktürk devletinden İslamiyet'i kabul etmemize; Anadolu'yu fethedip, Balkanları geçerek Viyana kapılarına kadar dayanmamızdan Akdeniz'i bir Türk Gölü hâline getirip Afrika derinliklerine inmemize kadar geniş bir coğrafyada binlerce yıllık bir tarihe sahiptir. 19. yüzyılın sonlarına doğru küçülmeye başlayan Osmanlı İmparatorluğu'nun 20. yüzyılın başında Birinci Dünya Savaşı sonrasında adeta bir Haçlı saldırısına uğramasının ve topraklarımızın Batılı devletler tarafından işgal edilmesinin ardından Kurtuluş Savaşı ile kurduğumuz bu ülkenin kökü çok derinlerde.

Anadolu'ya girdiğimiz yıllarda 2. binyılın başlarında başlayan Haçlı saldırıları, Moğol istilası ve son olarak Birinci Dünya Savaşı bu coğrafyada çok büyük can kayıplarına ve acılara yol açmıştır. Özelde Türkleri genelde Müslümanları bu coğrafyadan atmaya ve tarihten silmeye çalışan bu saldırılara rağmen ayakta kalan ve gelecek yıl kuruluşunun yüzüncü yılını kutlayacağımız Türkiye Cumhuriyeti devleti tüm bu acıları ve değerleri temsil etmektedir.

Selçuklu ve Osmanlı Devletleriyle dünyaya nizam veren Türk milleti tarihin akışını değiştirmiş ve coğrafyayı şekillendirmiştir. Çağı açıp kapatan

Fatih Sultan Mehmet gibi, Kanuni Sultan Süleyman gibi cihan padişahlarının ardından gerileme süreci yaşayan ve topraklarının önemli bir kısmını kaybeden Osmanlı Devleti, Birinci Dünya Savaşı'nın ardından yıkılmıştır. Kurtuluş Savaşını Mustafa Kemal Atatürk önderliğinde adeta bir destan yazarak kazanan Türk milleti yeni bir devlet kurmuştur. Ancak Türk milleti Selçuklu ve Osmanlı geçmişinden koparılarak yüz yıllık kısa bir tarihe sıkıştırılamaz. Tarihin, coğrafyaya dar geldiği bir süreci yaşıyoruz. Şimdi yine tarih coğrafyaya dar gelmeye başlamıştır...

“Coğrafya kaderdir.” sözünün sahibi olan İbn Haldun, coğrafyanın milletlerin kaderini belirleyen en önemli unsurlar arasında yer aldığını 1300'lü yıllarda söylemiştir. İbn Haldun, en ünlü eseri Mukaddime'de insanın, içinde bulunduğu yere ve şartlara uyum sağladığını, verimi bol veya kıt araziye göre yaşam şartlarını değiştirebileceğini ifade etmiştir (İbn Haldun, 2004, 259). İbn Haldun insanların her yerde aynı olduğunu, dünyada farklı gelişmişlik seviyeleri olmasının temelinde ise coğrafya ve coğrafyanın getirdiği çeşitliliğin olduğunu belirtmiştir. Dünyayı yedi iklim bölgesine ayıran İbn Haldun, insanların neden farklı kıtalarda farklı hızda geliştiğini araştırırken, sermaye birikiminin endüstri devrimi ile değil, tarih öncesi devirde başladığını, beş temel başlangıç yerinden, başlangıç tarihi bakımından en erken olanının “Bereketli Hilal” denilen bölge olduğunu söylemiştir.

Bu topraklar sadece verimliliğiyle ve insan ırkının yaşamasına en uygun topraklar olmasıyla değil, dünya üzerinde aynı koşullara sahip bir başka benzerinin olmaması açısından da önemlidir. Dolayısıyla bölge sadece geçmişte değil, günümüzde ve gelecekte de ilgi odağı olmaya devam edecektir. Bölgenin okyanuslara kıyısının olmaması ve Akdeniz sayesinde korunaklı bir konumda yer alması da önemini artıran noktalardan biridir. Ayrıca bütün dinlerin bu bölgeden dünyaya yayılmış olması bölgeye ilahi bir boyut da eklemektedir. Tüm bu hususlara rağmen, medeniyetlerin doğup geliştiği ve tüm dünyaya yayıldığı bu bölge özellikle düşünce sistemi ve bilimin Batı'ya kaymasıyla birlikte son yüzyıllarda gelişmişlik seviyeleri açısından ilerleme kaydedememiştir. Hatta demokrasinin doğduğu topraklar

olmasına rağmen günümüzde, Batı'nın sözde demokrasi getirmek için vekâlet savaşları yürüttüğü topraklar hâline dönüşmüştür (Aşçı, 2013, 41-45).

Bu coğrafyada uzun süre hükümranlığını sürdüren Osmanlı Devleti 600 yıl boyunca bir dünya devleti olarak varlığını devam ettirmiştir. Sahip olduğu gücü âleme nizam vermek için kullanmış ve kendi inancını, kültürünü, dilini hiç kimseye dayatmamıştır. Coğrafi alanı 22 milyon kilometrekareden 800 bin kilometrekareye düşse de Türkiye'nin etki alanı hâlâ çok geniştir. Türkiye'nin tarihi coğrafyası Balkanlarda Arnavutluk'tan Karadeniz'de Kırım'a, Kafkasya'da Hazar Denizi'nden Orta Asya içlerine, Ortadoğu'da Basra Körfezi'ne kadar uzanır.

Kurulduğu bölgedeki coğrafi şartların sağladığı avantajlar, kendilerine özgü devlet organizasyonu ve askerî gücü nedeniyle dünya jeopolitiğinde önemli bir yere sahip olan Osmanlı Devleti gücünün zirvesinde olduğu 16. ve 17. yüzyıllarda üç kıtaya yayılmış ve Güneydoğu Avrupa, Orta Doğu ve Kuzey Afrika'nın büyük bölümünü egemenliği altında tutmuştur. Devletin sınırları batıda Cebelitarık Boğazı ve Fas kıyılarına, doğuda Hazar Denizi ve Basra Körfezi'ne, kuzeyde Avusturya, Macaristan ve Ukrayna'nın bir bölümüne ve güneyde Sudan, Eritre, Somali ve Yemen'e uzanmaktaydı. Bazı dönemlerde denizaşırı topraklarda da söz sahibi olan Osmanlı Devleti 600 yıl boyunca Doğu ile Batı dünyası arasında bir köprü görevi görmüştür. Kısacası “Adriyatik'ten Çin Seddine” uzanan bir coğrafyada Türk milletinin ve Türk-İslam Medeniyetinin izleri vardır. Türkiye'nin 800 bin kilometrekarelik siyasi coğrafyasına rağmen, nüfuz alanı ve ekonomik-kültürel coğrafyası milyonlarca kilometrekaredir.

21. yüzyıl Türk devletinin ve Türklerin etkin olacağı ve lider hâline gelerek dünya barış ve huzuruna katkı sağlayacağı bir yüzyıl olacaktır. Dünyada ve bölgemizde yaşanan gelişmelere baktığımız zaman bunun mümkün olabileceği görülmektedir. ABD eski Başkanı Bill Clinton 1999 yılında TBMM'de yaptığı konuşmada Türkiye'nin önemiyle ilgili tarihi bir mesaj vermiş ve şöyle demiştir: “20. yüzyılı anlamak için, Türkiye'nin tarihi bir anahtardır; ancak, ben inanıyorum ki, Türkiye'nin geleceği, önümüzdeki binyılın ilk yüzyılının şekillenmesinde de son derece önemli bir rol

oynayacaktır.” Türkiye’nin potansiyeli ile ilgili bu tespitleri yapan Clinton’un ülkesi ABD ise soğuk savaş sonrası dönemde yayılmacı ve baskıcı bir anlayışa yönelmiştir. İki kutuplu dünyadan tek kutuplu dünya düzenine geçiş sancılı olmuş ve ABD’nin tek süper güç olarak hâkimiyeti kısa sürmüştür. Şimdi çok kutuplu bir dünya düzenine geçişin sancılarının yaşandığı mevcut konjonktürde Türkiye’nin önce bölgesel bir kutup ülke sonra da süper güç olması ve daha adil ve yaşanabilir bir dünyanın tesisine katkı sağlaması mümkündür.

21. yüzyıl meydan okumalarla birlikte yeni fırsatlar da sunmaktadır. Yeniden özüne dönen ve tarihî misyonunu üstlenen Türk milleti, genç nüfusunu bilgi çağına gereklerine göre eğiterek, doğru bir stratejiyle daha adil ve yaşanabilir bir dünyanın tesisinde çok önemli bir rol oynayacaktır. Türkiye hem Asyalı hem de Avrupalıdır. Türkiye’nin yönü ne batı ne de doğudur. Türkiye doğu-batı ve kuzey-güney arasında bir denge noktasıdır. Türkiye çok yönlü bir dış politika izlemeli ve tüm dünya ülkeleri ile iyi ilişki içinde olmalıdır.

Bölgesel ve uluslararası meselelerde inisiyatif alan, sorumluluk üstlenen, dünya barış ve huzurunun tesisi için çözüm üreten ve örnek olan aktif bir Türkiye, ancak öze dönüşle ve Türk İslam Medeniyetinin ihyasıyla mümkün olacaktır.

Küreselleşme sürecini kapitalizmin kar odaklı, vahşi hâlimden çıkarıp teknolojiyi insanın yararına kullanacak, insan odaklı hâle dönüştürecek bir anlayışa ihtiyaç vardır. Bunun için de Türk milleti öncelikle tarihiyle yüzleşerek Türklük gurur ve şuuruyla öz değerlerine sahip çıkmalı ve Atatürk’ün veciz şekilde ifade ettiği “Ne mutlu Türk’üm diyene!” anlayışını benimsemelidir. Öte yandan, dışardan dayatılan “ılımlı İslam” gibi yapay modeller yerine akıl ve nakli dengeleyen Türk Müslümanlığı anlayışına dönerek “İslam ahlak ve faziletini” benimsemelidir. İnsan odaklı bir dünya düzeni için ahlak ve adalet şarttır. İşte bu anlayışla “İslam’ı asrın idrakine söyletecek” ve insanlığa öncülük edecek bir Türkiye, 21. yüzyılda belirleyici ve lider ülke olacak ve üçüncü binyılın insanlık binyılına dönüşmesini sağlayacaktır.

4. Türkiye'nin Jeopolitik Konumu ve Avantajları

Ekonomik gelişmişlik açısından kuzey ve güneyin ortasında, kültür ve medeniyet akımları açısından da Doğu ile Batı'nın arasında bir köprü görevi gören Türkiye jeopolitik ve jeostratejik konumu itibariyle dünyanın merkezindedir. Ne yazık ki yukarıda belirttiğimiz tüm etnik ve bölgesel çatışmalar, bunlardan kaynaklanan kaos ve kargaşa Türkiye'nin bulunduğu bölgede yaşanmış ve yaşanmaktadır.

Türkiye'nin kurulu olduğu topraklar, tarih boyunca hep büyük devletlere yurt olmuş ve çok sayıda medeniyetlerin beşiği olmuştur. Coğrafi olarak Asya, Afrika ve Avrupa'yı birbirine bağlayan bir köprü rolü üstlenen Türkiye, yeraltı ve yerüstü doğal kaynakları açısından bölge ve hatta dünya ülkeleri arasında zengin ülkeler arasında yer almaktadır. Öte yandan, Türkiye'nin genç ve eğitimli bir nüfusa sahip olması da önemli bir avantaj oluşturmaktadır.

Dünyadaki güç merkezleri olan ABD ve AB'nin başını çektiği Batı ile Rusya, Çin, Hindistan ve Japonya'nın başat olduğu doğudaki güç odaklarının tam merkezinde bulunan Türkiye'nin jeopolitik konumu oldukça önemlidir. Öte yandan Türkiye, dünya coğrafyasında büyük askeri bir güç olan NATO'nun güney kanadını oluşturan, bütün faaliyetlerinde ve tatbikatlarında etkin rol alan bir devlettir. Türkiye, jeokültürel olarak da İslam Dünyası ile Hıristiyan Batı ve Hindu-Budist Doğu Dünyası'nın sınır bölgesinde bulunan Müslüman nüfusa sahip ama laik bir devlettir. Kısacası, jeopolitik ve jeokültürel hatların tam merkezinde olan Türkiye, aynı zamanda dünya kültür ve medeniyetlerinin kesişme noktasında yer almaktadır.

Türkiye, kuzeybatıdan Balkan ülkeleri, kuzeydoğudan Kafkas ülkeleri, doğu ve güneyden Ortadoğu ülkeleri ile sınıra ve tarihi-kültürel ilişkilere sahiptir. Türkiye'nin jeopolitik önemi özellikle İkinci Dünya Savaşı sırasında ve sonrasındaki gelişmelere bağlı olarak artmıştır. Türkiye'nin daha da artan jeopolitik önemi 1980'lerden itibaren özellikle SSCB'nin dağılması, Orta Doğu'da, Kafkasya ve Balkanlarda meydana gelen siyasi ve ekonomik gelişmelerle paralel olarak ivme kazanmıştır.

Türkiye coğrafi olarak dünyanın en önemli petrol ve doğalgaz rezervine sahip Ortadoğu ve Hazar ile önemli deniz ulaştırma yollarının kavşağında bulunan Akdeniz havzasında yer almaktadır. Tarih boyunca önemini koruyan Karadeniz Havzası ve Boğazlar, Yugoslavya'nın dağılması sonucu çok sayıda devletin ortaya çıktığı Balkanlar ve SSCB'nin parçalanmasından sonra bazıları Türk devletleri ve toplulukları olmak üzere birçok devletin ve özerk cumhuriyetin kurulduğu zengin doğal kaynaklara sahip Kafkasya ve Orta Asya'nın oluşturduğu coğrafyanın merkezinde bulunmaktadır.

Hazar havzası ve Orta Asya ülkelerinin sahip olduğu petrol ve doğal gaz kaynaklarının Batı'ya ulaştırılması için hazırlanan enerji boru hattı projelerinin en önemli güzergâhı üzerinde yer alan Türkiye'nin çevresindeki ülkeler dünya enerji kaynaklarının yaklaşık % 70'ine sahiptir. Hazar petrolünün Batı'ya taşınması amacıyla tesis edilen Bakü-Tiflis-Ceyhan boru hattı projesi, petrolün Avrupa'ya taşınması için en güvenli ortamı sunmaktadır. Çin'in önderlik ettiği Kuşak-yol (yeni İpek yolu) projesi tam olarak hayata geçince Hazar Havzası'nın doğal zenginliklerinin dünya pazarlarına ulaşması için Kafkasya ve Orta Asya'nın Ortadoğu ve Batı ülkeleri ile ticaretinin gerekli kıldığı Trans Kafkasya Ulaşım Koridorunun hayata geçirilmesi bakımından da Türkiye anahtar ülke konumundadır. Bu çerçevede Bakü-Tiflis-Kars demiryolu projesinin bağlantılarının tamamlanmasıyla önemli bir güzergâh daha tamamlanmış olacaktır.

1952 yılında NATO'ya giren Türkiye güçlü bir orduya sahiptir ve soğuk savaş döneminde çok önemli rol üstlenen NATO'nun güney kanadında güçlü bir müttefik olarak üzerine düşeni yapmıştır. 20. yüzyılın son çeyreğinde ve 21. yüzyılın başlarında dünyadaki köklü ve hızlı değişiklikler Türkiye'yi NATO'nun bir kanat ülkesi konumundan çıkarmış Avrasya, Afrika ve Ortadoğu bölgelerinin kesişme noktasında merkezî bir ülke konumuna getirmiştir.

BM ve NATO'nun, Bosna, Afganistan, Somali, Kosova, vb. barışı koruma, bölgesel güvenlik ve istikrara yönelik girişimlerinde önemli roller üstlenen Türk ordusu tatbikat ve faaliyetlerde gösterdiği başarıyla da önemli bir yer edinmiştir. BM ve NATO üyeliğinin yanı sıra, içinde bulunduğu

jeopolitik ve jeostratejik konum gereği birçok farklı ticari, ekonomik ve siyasi uluslararası kuruluşlara üye olan Türkiye, aynı anda Avrupa Konseyi, Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD), Karadeniz Ekonomik İş Birliği (KEİ), Ekonomik İş Birliği Örgütü (EİT), G-20 ve İslam Konferansı Örgütü (İKO) üyesi olan tek devlettir.

Dünyanın en stratejik bölgesinde, tabiri caizse merkezinde yer alan Türkiye küreselleşme sürecinin insani bir boyuta dönüştürülebilmesi için medeniyetler ve kültürler arasında karşılıklı saygı, hoşgörü ve anlayışa dayalı işbirliğinin geliştirilmesine önemli katkılar sağlayabilecektir. Doğu ve Batı medeniyetlerinin ortasında Türkiye merkezli yeni bir medeniyet projesinin hayata geçirilmesiyle, daha açıkçası Türk-İslam medeniyetinin ihyasıyla, Türk milletinin ve bütün insanlığın barış ve mutluluk içinde yaşayacağı daha insancıl bir dünya ideali gerçekleşebilecektir. Böylece 21. yüzyılı Huntington'un dediği gibi medeniyetler çatışması değil, Türkiye'nin liderliğinde ve Türk-İslam medeniyetinin ihyasıyla sağlanacak olan medeniyetler uzlaşması belirleyecektir (Günel, 2005).

Türkiye, mevcut ekonomik ve sosyal imkân ve yetenekleri, doğal ve beşeri kaynakları ile millî ve manevi değerlerini evrensel değerlerle bütünleştirerek bölgesel ve küresel ölçekte etkili ve güçlü bir ülke olduğunda, Türk ve İslam dünyası için ana eksen ve cazibe merkezi olabilecektir. Böyle güçlü bir Türkiye; bireysel hak ve özgürlüklerin teminat altına alınması; açlık ve yoksulluğun azaltılması; kadın ve çocuk haklarının geliştirilmesi; terörizmle dünya çapında mücadele edilerek terörün kökünün kazınması; yaşanabilir bir çevrenin tesisi için önemli çalışmalar gerçekleştirebilecek ve yeni dünya düzeninde önemli bir rol üstlenebilecektir (Günel, 2010).

Türkiye; sahip olduğu jeostratejik ve jeokültürel konumu, ekonomik ve kültürel zenginlikleri, köklü devlet tecrübesi ve kararlı ve örnek tavırları ile bölgesel güç olmanın ötesine geçecek ve doğru bir planlama ve yönetim anlayışıyla küresel bir oyun kurucu hâline gelecektir.

Sonuç

Türkiye bölgesinde ekonomik ve siyasi işbirliğine dayalı etkin birlikteliklerin oluşturulması için inisiyatif olarak gerekli kurumsal, hukuki ve siyasi adımları atmalı ve bunların hızla hayata geçirilmesini sağlamalıdır. Türkiye'nin öncülüğünde inşa edilecek olan yeni işbirliği projeleri ile mevcut işbirliği projelerinden geliştirilerek etkin hâle getirilecek olanların içinde yer alacak ülkelerin bunlardan ekonomik, sosyal ve siyasi olarak sağlayacağı çıkarları açık şekilde anlatılmalı ve katılmaları teşvik edilmelidir.

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminin tüm kurum ve kurallarıyla tam olarak işlemesiyle birlikte, içerde sosyal ve siyasi anlamda millî birlik ve beraberliğini sağlamış bir Türkiye, millî bir strateji çerçevesinde gerekli önlemleri alarak geleceğe hazırlanacaktır. Türkiye'nin 21'inci yüzyılda önce bölgesel güç, sonra da süper güç olma hedefini gerçekleştirmek için öncelikle bütün sosyal kesimlerin tarih, din, kültür gibi ortak değerler ekseninde müşterek bir anlayış ve dayanışma içinde geleceğe birlikte yürüme azim ve kararlılığına sahip olmaları gerekmektedir.

Bu kapsamda, millî, manevi ve insani değerler 21. yüzyıl Türkiye Stratejisinde belirlenen hedeflerle harmanlanarak, Türk milletinin temel meselelerde görüş birliği ve uzlaşma içinde olması sağlanmalıdır. “Ne mutlu Türk'üm diyene!” anlayışına dayanan bir tarih bilinciyle ve İslam dininin “yaratılanı severiz yaratandan ötürü” anlayışında ifadesini bulan insancıl ve hoşgörülü yaklaşımıyla Atatürk'ün “Yurtta barış, dünyada barış” ilkesine uygun bir medeniyet projesi gerçekleştirilmelidir. Bu amaçla Türkiye öncelikle iç huzurunu, iç barışını, iç denge ve düzenini tam olarak sağlamalı, ekonomik ve sosyal alanda yapısal reformları bir an önce gerçekleştirmelidir.

Millî birlik ve bütünlüğün sağlanmasının ardından, ekonomik, sosyal, kültürel ve teknolojik olarak gelişmesini tamamlamış bir Türkiye; siyasi, askerî, ekonomik ve sosyal açıdan bölgesel bir lider konumuna gelecek ve yeni dünya düzeninde hak ettiği yeri alarak küresel bir güç olacak ve 21. yüzyıla damgasını vuracaktır.

Kısacası, Soğuk Savaş sonrası dönemde uluslararası güvenlik mimarisinin parametrelerindeki değişikliğe paralel olarak Türkiye'nin her alanda stratejik öncelikleri ve bunları etkileyen unsurlar değişmiştir. Uluslararası arenada yaşanan bu gelişmeleri dikkate alan bir yüksek stratejiye ve yeni bir yönetim tarzına ihtiyaç vardır. Türkiye 21. yüzyılda yeni bir perspektif oluşturmak, daha doğrusu yumuşak güç unsurları olan kök değerlere ve kuruluş ilkelerine yeniden dönmek zorundadır.

MHP'nin yıllar önce devlet politikası hâline getirdiği ve sonrasında AK Parti ve MHP'nin oluşturduğu Cumhur İttifakı tarafından geliştirilen 2023 vizyonuna uygun ve 21. yüzyılın tamamını kapsayacak bir yüksek stratejiye ihtiyaç bulunmaktadır. Bu çalışma, aslında kapsamlı bir yüksek strateji belgesinin girişi niteliğinde olup, mevcut uluslararası ortamda stratejinin felsefesini ve ana unsurlarını ele almakta ve bir çerçeve çizmektedir. Sonraki çalışmalarda başta savunma ve güvenlik olmak üzere, dış politika, ekonomi, finans, sanayi, teknoloji, enerji, iletişim, bilişim ve bilgi güvenliği, tarım ve gıda, sağlık, biyo-teknoloji gibi temel alanlarda 21. yüzyılın tamamını kapsayacak, çok ayrıntılı bir strateji belgesi hazırlanmalıdır. Bu belgede mevcut durum ve geleceğe ilişkin tahmin ve öngörüler ile eylem planları yer almalı ve belli aralıklarla da güncellenmelidir.

Bu kapsamda Cumhuriyetimizin kuruluşunun 100. yılında bütün hazırlıkları ve altyapısı tamamlanacak olan ve ülkemizin millî menfaatlerini dikkate alan, devletin mevcut ve potansiyel güç ve kaynaklarını tespit ederek geleceğe ilişkin öngörüler sunacak olan bir yüksek strateji belgesi niteliğindeki 21. yüzyıl Türkiye Projesi hazırlanmalı ve 2023'ten itibaren üç aşamalı olarak uygulamaya konulmalıdır. İstanbul'un fethinin 600. yılı olan 2053 yılına kadar ilk aşaması gerçekleştirilecek olan 21. yüzyıl Türkiye Projesinin ikinci aşaması ise Malazgirt Zaferinin 1000. yılı olan 2071 yılında tamamlanmış olacaktır. Üçüncü aşama ise 2099 yılında sona erecek ve böylece Türk-İslam Medeniyetinin ihyasıyla dünyanın merkezinde bir denge unsuru hâline gelecek olan Türkiye 21. yüzyıla damgasını vuracaktır. Türk Yüzyılı ile insanlık binyılıının temeli atılacaktır.

KAYNAKÇA

Aşçı, B. (2013). Medeniyetler İçin Coğrafyanın Önemi ve “Bereketli Hilal, 21. Yüzyıl 54, s.41-45.

Brands, H. (2017). U.S. Grand Strategy in an Age of Nationalism: Fortress America and its Alternatives, *The Washington Quarterly* 40(1), 73-94.

Brona, A. (2018). One Belt, One Road: New Framework for International Relations, *Polish Journal of Political Science* 4(2).

Cheng, G. (2015). One Belt One Road from the Perspective of China’s Economic Diplomacy, *International Observer* 4, 35–48.

Dorrien, G. (2004). *Imperial Designs: Neoconservatism and the New Pax Americana*, New York: Routledge.

Günel, M. (2005). Türk Birliğine Giden Yol: Türk Ekonomik Topluluğu (TET), *2023 Dergisi* 5(51).

Günel, M. (2010). Küreselleşme, Milliyetçilik ve Ekonomi, *Düşünce Dünyasında Türkiz* 6, 69-76.

İbn Haldun. (2004). *Mukaddime*, Cilt I, (Hazırlayan, Uludağ, S.), İstanbul: Dergah Yayınları.

Türkiye’nin Jeopolitik Konumu, <https://cografyahocasi.com/cografya-12/turkiyenin-jeopolitik-konumu.html> (Erişim tarihi: 13.4.2022)